

مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی

سیمای استان هادر بهبود محیط کسب و کار

دشواری تـأمین مالی از بانک ها

معاونت بهبود فضای کسب و کار

شهریور ۱۴۰۳

مقدمه

عوامل متعدد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی، زیست‌محیطی و فناوری وجود دارند که بر محیط کلان کسب‌وکار بنگاه‌ها و فعالان اقتصادی کشور اثرگذاری دارند. از این بین، اثرگذاری برخی عوامل بیشتر در سطح ملی و برخی نیز بیشتر در سطح استانی است و مجموعه‌ای نیز در دو سطح ملی و استانی قابل پایش و تحلیل هستند. بر اساس ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار مصوب سال ۱۳۹۰ مجلس شورای اسلامی، اتاق‌های بازرگانی و تعاون کشور موظف شدند تا به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب‌وکار در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند. در همین راستا، گزارش پایش ملی محیط کسب‌وکار از سال ۱۳۹۵ با ارزیابی ۷۰ مؤلفه پیمایشی و آماری در هر فصل توسط اتاق‌ها منتشر می‌شود که حاوی نکات ارزشمندی در زمینه محیط کسب‌وکار به‌ویژه در سطح استانی است که تاکنون مورد توجه جدی تحلیل‌گران قرار نگرفته است. اداره کل بهبود فضای کسب‌وکار مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه‌ریزی بنا دارد تا در قالب سلسله گزارش‌هایی در زمینه بررسی تحلیلی مؤلفه‌های پیمایشی و آماری محیط کسب‌وکار در استان‌ها طی ۷ سال گذشته اقدام و ضمن تهیه گزارش‌های مقایسه‌ای بین استان‌ها، با بررسی میزان اثرگذاری ملی و استانی مؤلفه مورد نظر در بهبود وضعیت محیط کسب‌وکار استان (شاخص استان)، توصیه‌های سیاستی و مدیریتی در این خصوص ارائه نماید. در دومین گزارش از این دست، به مؤلفه «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» که دومین مانع کسب‌وکار کشور در سال‌های اخیر بوده است، پرداخته شده است.

۱. درآمدی بر موضوع دشواری تأمین مالی از بانک‌ها:

در این قسمت سعی شده تا دلایل ایجاد مانع کسب‌وکار موردنظر از منظر ملی و استانی موردبررسی قرار گیرد. منابع مالی می‌تواند به عنوان سرمایه اولیه برای راه اندازی صنایع جدید، بهبود زیرساخت‌ها و افزایش ظرفیت تولید استفاده شود. با تأمین منابع مالی کافی، کشور قادر خواهد بود در تحقق پروژه‌های نوآورانه و تحقیق و توسعه اقدام نماید. همچنین تأمین منابع مالی به شکل مناسب باعث حفظ پایداری سازمان‌ها و شرکت‌ها در برابر نوسانات اقتصادی می‌شود. با استفاده از تأمین مالی و سرمایه‌گذاری، علاوه بر رشد سازمان‌ها و شرکت‌ها و همچنین ایفای نقش آنها در مسئولیت‌های اجتماعی، کشورها قادر خواهند بود به طور پایدار رشد کنند، چراکه شرکت‌ها ضمن توسعه و خلق ثروت، تاثیر مثبتی بر اشتغال‌زایی و استقلال مالی خانوار خواهند داشت. با توجه به موارد ذکر شده می‌توان تأمین مالی برای کسب وکارهای مولد را نقطه آغازی برای رشد اقتصادی و پیشرفت کشور دانست. متأسفانه روند تشکیل سرمایه ثابت، در طول سالهای اخیر کاهش یافته و نظام تأمین مالی تولید موجود در کشور نیز کارآمدی لازم را ندارد.

الف. منظر ملی

به نظر می‌رسد که علل بروز این عامل تا حدود ۶۰ درصد (بر اساس نظر خبرگان) متأثر از وجود مشکلات کلان کشور در سطح ملی باشد. اقتصاددانان عمدتاً دلایل ساختاری و مدیریتی به شرح زیر را به عنوان علل دشواری بودن تأمین مالی از سوی بانک‌ها در کشور معرفی می‌کنند:

- ❑ بانک محور بودن تأمین مالی کسب و کار در ایران با حدود ۸۰ درصد سهم از انواع روش‌های تأمین مالی
- ❑ ناترازی بودجه‌ای
- ❑ ناترازی بانکی
- ❑ وجود تحریم‌ها و عدم امکان استفاده از کانال تأمین مالی خارجی
- ❑ ریسک بالای عملیات تسهیلات‌دهی بانک‌ها و نکول تسهیلات پرداختی
- ❑ الزام به پرداخت تسهیلات تکلیفی — اجباری — دستوری از سوی دولت
- ❑ افزایش مطالبات بانک‌ها از دولت
- ❑ بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی
- ❑ تداوم اتکای دولت به منابع بانکی
- ❑ نرخ بهره ثابت و دستوری
- ❑ تقاضای سوداگرانه برای دریافت تسهیلات به دلیل منفی بودن نرخ بهره حقیقی
- ❑ نظارت‌های ناکارا
- ❑ ناکارایی قوانین حوزه بانکی
- ❑ نبود الگوی تخصیص منابع در حوزه بانکی

شواهد بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد بروز این عوامل در سطح ملی می‌تواند به ایجاد مشکل در تأمین مالی در بانک‌ها بیانجامد و اتخاذ سیاست‌های استانی اثر بسیار کمتری در حل کردن مسائل ایجادشده در سطح ملی دارند. نتایج پایش ملی محیط کسب‌وکار در طی سال‌های اخیر نیز تأیید می‌کند که علی‌رغم نیاز مبرم بنگاه‌های اقتصادی به نقدینگی برای تهیه تجهیزات، مواد اولیه و تأمین سرمایه در گردش مورد نیاز تولید، عدم تأمین نقدینگی تا چه میزان بر کاهش ظرفیت تولید و اثرگذاری منفی بر محیط کسب‌وکار جدی بوده است.

ب.منظر استانی

علی‌رغم موارد ذکرشده در سطح ملی با پدیده اختلاف معنی‌دار در کمیت مؤلفه "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" در طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار و همچنین میزان تسهیلات‌دهی بانک‌ها در استان‌های کشور مواجه هستیم که نشان می‌دهد برخی عوامل استانی (با حدود ۴۰ درصد اثرگذاری بر اساس نظر خبرگان) به شرح زیر نیز می‌توانند ازجمله عوامل بروز اختلاف در میزان دشواری تأمین مالی از بانک‌ها در استان‌های کشور باشند:

- ❑ عدم همکاری کامل بانک‌ها به ویژه برخی بانک‌های خصوصی با شورای هماهنگی بانک‌های استان
 - ❑ مشکل صدور ضمانت‌نامه‌های بانکی در استان
 - ❑ پایین بودن نسبت مصارف به منابع بانکی به ویژه در بانک‌های خصوصی در استان
 - ❑ میزان گستردگی جغرافیایی شعب و کمیت و کیفیت ارائه خدمات الکترونیکی بانکی در استان
 - ❑ عدم تعیین تکلیف واحدهای تملیک شده توسط بانک‌ها در استان
 - ❑ اتخاذ تصمیمات سلیقه‌ای در زمینه نحوه پرداخت مجدد تسهیلات سرمایه در گردش، مهلت دادن و بخشودگی جرائم تاخیری بانک‌های استان
 - ❑ ضعف استان در جذب منابع بانکی
 - ❑ عدم برگزاری منظم جلسات شورای برنامه‌ریزی استان به منظور تصویب طرح‌های تسهیلات پیشنهادی
 - ❑ عدم برگزاری منظم کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید و اجرایی‌نشدن مصوبات آن
 - ❑ سخت‌گیری در پذیرش اجرای طرح، تعیین سقف اعلام و صورت‌حساب مورد تأیید بانک
 - ❑ عدم همکاری کنسرسیومی و مشارکت چندجانبه بانک‌های استان برای تأمین مالی واحدهای صنعتی در شرایطی که پرداخت رقم تسهیلات از عهده یک بانک بر نمی‌آید
 - ❑ عدم انتقال حساب‌های بانکی شرکت‌های بزرگ صنعتی و معدنی به داخل استان
 - ❑ برخورد‌های سلیقه‌ای مدیران بانک‌ها در عمل به بخشنامه‌ها.
- هرچند که به دلیل ماهیت برخی از این عوامل ذکرشده، قابل‌تغییر و اصلاح در کوتاه‌مدت یا میان‌مدت نیستند ولیکن بررسی عوامل استانی مؤثر بر روند "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" در سطح استانی می‌تواند برای ارائه راهکارهای اصلاحی در مواجهه با این مانع مهم محیط کسب‌وکار الهام‌بخش باشد. در ادامه این گزارش با ارائه نتایج حاصل از استخراج داده‌های مؤلفه یادشده در ۳۱ استان کشور در ۳۰ دوره گذشته اجرای طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار (از پاییز ۱۳۹۵ تا زمستان ۱۴۰۲) و مقایسه آن با برخی آمارهای استانی به بررسی دقیق‌تر سیمای استان‌ها در موضوع گزارش خواهیم پرداخت.

۲. سیمای استان‌ها در مؤلفه دشواری تأمین مالی از بانک‌ها

۱.۲. نتایج طرح پایش

مطابق با ماده ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب‌وکار، "اتاق‌ها موظف هستند به منظور اطلاع سیاست‌گذاران از وضعیت محیط کسب‌وکار، در کشور، شاخص‌های ملی محیط کسب‌وکار در ایران را تدوین و به‌طور سالانه و فصلی حسب مورد به تفکیک استان‌ها، بخش‌ها و فعالیت‌های اقتصادی، سنجش و اعلام نمایند." در طرح پایش ملی محیط کسب‌وکار، داده‌های ۲۸ مؤلفه پیمایشی از روش تکمیل پرسشنامه با همکاری فعالان اقتصادی (تعیین‌شده با روش‌های نمونه‌گیری) به دست می‌آید. مؤلفه‌های پیمایشی مورد استفاده در محاسبه شاخص محیط کسب‌وکار که به‌عنوان موانع کسب‌وکارها شناخته شده‌اند به شرح زیر هستند:

- ❑ نحوه استقبال مشتریان از نوآوری و ابتکار در ارائه خدمات و محصول
- ❑ برداشت‌های سلیقه‌ای از قوانین و مقررات توسط مأموران محیط‌زیست، شهرداری، گمرک، بهداشت و....
- ❑ بی‌تعهدی طرف‌های قرارداد و معامله به اجرای تعهدات و وعده‌هایشان
- ❑ بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظر بر کسب‌وکار
- ❑ غیرقابل‌پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات
- ❑ رویه‌های سخت‌گیرانه اداره‌های کار و بیمه تأمین اجتماعی برای مدیریت نیروی انسانی
- ❑ تمایل عمومی به خرید کالاهای خارجی و بی‌ رغبتی به خرید محصولات ایرانی
- ❑ تولید و عرضه نسبتاً آزاد کالاهای غیراستاندارد و تقلبی در بازار
- ❑ وجود رقابت غیرمنصفانه شرکت‌ها و مؤسسات دولتی یا شبه‌دولتی در بازار
- ❑ رویه‌های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات
- ❑ دشواری تأمین مالی از بانک‌ها
- ❑ فقدان یا شفاف نبودن آمار و اطلاعات موردنیاز برای فعالیت اقتصادی
- ❑ ضعف زیرساخت‌های حمل‌ونقل (جاده‌ای، ریلی هوایی، دریایی و بندری)
- ❑ ضعف دادگاه‌ها در رسیدگی به شکایات و پیگرد مؤثر متجاوزان به حقوق دیگران
- ❑ وجود انحصار، امتیاز یا هر نوع رانت به یک یا تعدادی از رقبا در بازار
- ❑ ضعف نظام توزیع و مشکل در رساندن محصول به بازار
- ❑ عرضه کالاها و محصولات قاچاق در بازار ایران
- ❑ فقدان ارتباط مناسب میان عوامل تأمین مواد اولیه، تولید و عرضه یک محصول در بازار
- ❑ دخالت‌های غیرمنطقی نهادهای حاکمیتی در تعیین قیمت‌ها در بازار
- ❑ کارگری عمومی و ضعف فرهنگ کار در جامعه
- ❑ کمبود تقاضا در بازار
- ❑ کمبود فناوری‌های نوین و تجهیزات موردنیاز
- ❑ کمبود نیروی کار ماهر
- ❑ محدودیت‌های دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت
- ❑ محدودیت دسترسی به آب
- ❑ محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)
- ❑ فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی
- ❑ موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب‌وکار در دستگاه‌های اجرایی

در بخش بررسی نتایج پیمایش، سعی شده تا با استفاده از داده‌های خام طرح، میانگین امتیاز هر مؤلفه (عددی بین ۱ تا ۱۰ که به بهترین وضعیت مؤلفه امتیاز ۱ و به بدترین وضعیت مؤلفه امتیاز ۱۰ داده می‌شود) در طول دوره‌های اجرای طرح از ابتدا تاکنون برای هر استان استخراج و وضعیت استان‌ها در قالب نمودار و جداول آماری با یکدیگر مقایسه شود. مؤلفه "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" یکی از مؤلفه‌هایی است که از ابتدای آغاز طرح به صورت مستمر مورد پرسش قرار گرفته و در ۲۰ دوره از اجرای طرح، به عنوان اولین یا دومین مانع در برابر کسب‌وکارها با میانگین رقم شاخص در طول دوره‌های اجرا معادل ۷٫۴۶ ارزیابی شده است.

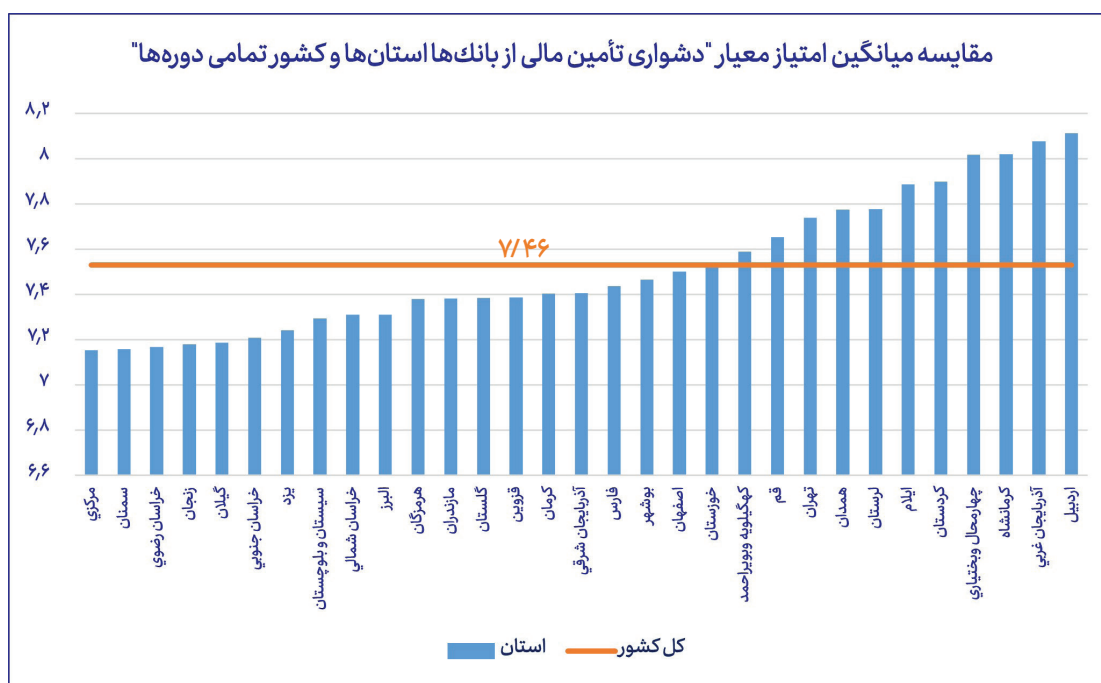
بررسی اجمالی این عدد نشان می‌دهد که این عامل دومین مانع پیش‌روی کسب‌وکارهاست زیرا بیشترین فاصله را با میانگین شاخص کل پایش (۲۸ مؤلفه) در بخش پیمایشی آن در ادوار مختلف اجرای طرح (حدود عدد ۶) داشته است. بنابراین دشواری تأمین مالی از بانک‌ها به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر سایر مؤلفه‌های کسب‌وکار و در نهایت بر شاخص کل محیط کسب‌وکار نیز اثر منفی می‌گذارد. در این میان بررسی وضعیت استان‌ها در این مؤلفه در طول ادوار مختلف اجرای طرح نیز نشان از وجود الگوی مشخص بین استان‌ها دارد. در جدول ۱، رقم مؤلفه استانی (سطرها) عامل "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" در طول ۳۰ دوره اجرای طرح (ستون‌ها) به تفکیک هر استان ارائه شده است. بر اساس اطلاعات این جدول و نظر فعالان اقتصادی شرکت‌کننده در این طرح، ۱۱ استان کشور دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۲۰ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور بوده‌اند. همچنین ۵ استان اردبیل، کرمانشاه، آذربایجان غربی، کردستان و ایلام به ترتیب دارای بیشترین عدد مؤلفه (وضعیت بدتر نسبت به سایر استان‌ها) و ۵ استان گیلان، خراسان جنوبی، سمنان، مرکزی و زنجان به ترتیب دارای کمترین عدد مؤلفه (وضعیت بهتر نسبت به سایر استان‌ها) ارزیابی شده‌اند.

جدول ۱. امتیاز مؤلفه دشواری تأمین مالی از بانک‌ها در ۳ دوره اجرای طرح پایش به تفکیک استان‌ها

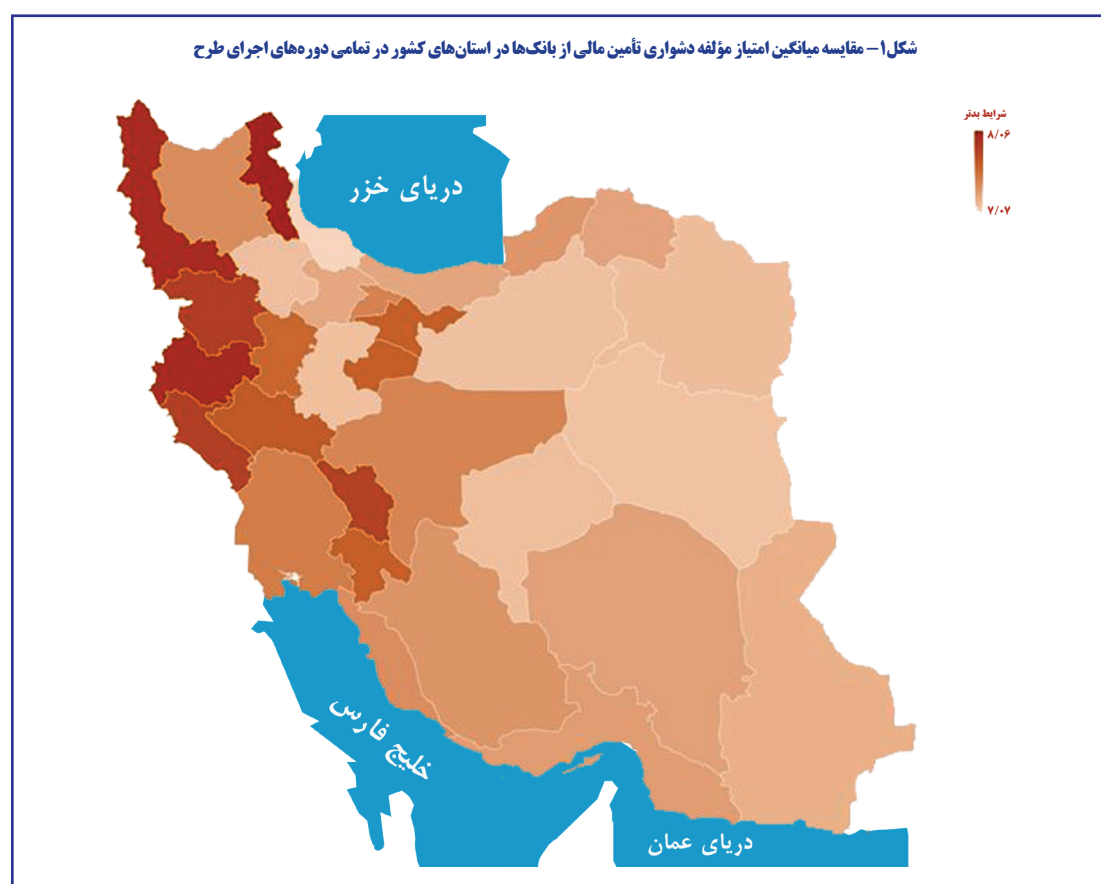
استان/دوره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۸	۲۹	۳۰				
آذربایجان شرقی	۶.۳۱	۸.۲۷	۸.۰۷	۷.۹۲	۷.۵۲	۵.۶۱	۸.۵۵	۷.۹۸	۷.۵۷	۷.۷۸	۷.۶۲	۷.۵۶	۷.۲۵	۷.۲۴	۷.۷۲	۷.۰۴	۷.۰۷	۵.۶۰	۷.۰۹	۷.۲۰	۶.۷۱	۷.۲۹	۶.۶۸	۷.۴۷	۷.۱۵	۶.۸۲	۷.۹۱	۷.۹۲	۷.۴۶	۸.۱۱			
آذربایجان غربی	۵.۳۱	۸.۰۶	۷.۸۰	۷.۲۹	۷.۹۳	۵.۶۰	۸.۳۵	۷.۵۲	۷.۱۱	۶.۶۵	۶.۲۲	۶.۲۴	۶.۲۷	۶.۲۶	۷.۶۴	۷.۳۴	۸.۹۱	۸.۹۲	۸.۷۱	۸.۴۷	۷.۵۲	۷.۹۵	۸.۱۵	۸.۹۵	۸.۶۹	۸.۷۵	۹.۰۰	۹.۶۱	۹.۴۷	۹.۱۶			
اردبیل	۷.۱۷	۹.۱۳	۷.۵۷	۷.۰۸	۸.۵۶	۷.۰۸	۷.۸۷	۷.۸۷	۷.۳۰	۷.۰۰	۸.۲۹	۷.۲۸	۷.۲۸	۷.۲۴	۷.۹۴	۷.۶۴	۷.۷۶	۷.۸۱	۸.۷۲	۸.۲۳	۸.۱۴	۸.۵۷	۸.۴۷	۸.۳۰	۸.۴۳	۸.۸۵	۸.۶۳	۸.۷۱	۸.۳۰	۸.۵۱			
اصفهان	۶.۳۳	۶.۲۴	۷.۲۴	۷.۹۴	۷.۲۵	۶.۲۴	۸.۳۳	۷.۶۳	۸.۱۳	۷.۲۲	۸.۱۸	۷.۲۴	۷.۴۴	۷.۶۸	۷.۴۳	۷.۹۴	۶.۶۸	۷.۲۶	۷.۳۳	۶.۴۴	۶.۷۸	۶.۷۶	۷.۹۹	۷.۲۹	۶.۶۵	۶.۶۵	۷.۲۰	۷.۴۴	۷.۶۱	۷.۸۴			
البرز	۵.۱۵	۸.۳۳	۷.۸۹	۷.۶۹	۷.۲۷	۷.۴۵	۷.۸۵	۷.۴۵	۷.۹۴	۸.۷۰	۸.۶۴	۸.۵۹	۸.۶۴	۷.۸۸	۸.۱۷	۸.۰۲	۸.۴۵	۸.۱۸	۷.۶۱	۷.۶۴	۶.۸۱	۷.۲۱	۶.۸۱	۶.۸۷	۶.۲۷	۶.۲۷	۶.۲۱	۶.۲۱	۵.۸۸	۷.۹۵			
ایلام	۵.۵۰	۸.۳۶	۸.۳۳	۹.۴۴	۷.۱۹	۷.۸۰	۷.۹۰	۷.۴۳	۷.۹۰	۷.۲۲	۷.۲۶	۷.۳۶	۷.۹۲	۷.۹۲	۷.۹۲	۷.۳۴	۷.۲۷	۸.۵۶	۸.۰۰	۷.۵۵	۸.۰۸	۸.۱۷	۶.۸۶	۶.۸۶	۶.۸۶	۶.۷۱	۶.۵۷	۸.۶۴	۸.۴۶	۷.۷۱			
بوشهر	۶.۲۳	۷.۱۷	۸.۵۰	۶.۲۴	۷.۲۴	۷.۴۳	۷.۵۵	۷.۵۵	۷.۴۳	۷.۵۵	۷.۵۱	۷.۵۱	۷.۹۹	۷.۸۷	۷.۶۷	۷.۶۷	۷.۹۷	۷.۹۹	۷.۶۱	۷.۲۲	۷.۱۶	۷.۴۱	۷.۱۴	۷.۲۵	۷.۲۵	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۷۲			
تهران	۵.۹۲	۷.۵۳	۷.۸۵	۷.۵۳	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۵۶	۷.۹۶	۷.۹۶	۷.۸۱	۷.۸۲	۷.۸۲	۷.۶۹	۷.۸۲	۷.۸۲	۷.۸۷	۷.۷۷	۷.۷۸	۷.۵۶	۷.۵۶	۷.۴۷	۷.۵۴	۸.۰۲	۷.۸۴	۷.۸۴	۷.۸۱	۷.۸۱	۸.۰۱	۷.۸۶	۷.۹۹			
چهارمحال و بختیاری	۴.۸۹	۸.۲۷	۶.۷۵	۶.۶۵	۶.۲۶	۵.۸۸	۷.۲۴	۶.۹۵	۶.۹۵	۸.۶۳	۷.۵۰	۸.۲۰	۸.۶۹	۸.۲۳	۸.۸۶	۸.۸۶	۸.۶۳	۸.۷۱	۷.۴۰	۷.۷۱	۶.۹۹	۸.۱۹	۸.۵۵	۸.۳۳	۸.۰۰	۷.۷۹	۷.۷۴	۸.۴۳	۸.۴۵	۸.۴۵			
خراسان جنوبی	۵.۲۳	۷.۰۸	۶.۸۰	۶.۲۶	۶.۳۲	۶.۲۸	۷.۴۴	۷.۱۳	۷.۳۱	۷.۶۷	۷.۱۳	۷.۶۷	۷.۲۴	۷.۴۸	۷.۴۸	۷.۴۷	۷.۴۸	۶.۴۶	۶.۷۷	۶.۴۴	۷.۲۳	۷.۲۳	۶.۴۳	۶.۴۳	۷.۲۰	۷.۲۰	۶.۵۸	۶.۵۸	۶.۵۸	۸.۱۱			
خراسان رضوی	۵.۵۸	۷.۸۷	۶.۸۷	۷.۴۴	۷.۴۲	۵.۳۴	۷.۰۹	۶.۹۴	۶.۹۵	۶.۹۵	۷.۳۷	۷.۸۶	۷.۲۷	۷.۱۸	۷.۳۸	۷.۴۶	۷.۵۲	۷.۶۲	۷.۲۶	۶.۷۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۱۶	۷.۴۰	۷.۲۵	۷.۱۳	۷.۵۵	۷.۵۵	۷.۵۵	۷.۶۲			
خراسان شمالی	۶.۳۰	۹.۱۷	۵.۶۹	۶.۶۱	۷.۲۱	۶.۴۳	۸.۸۹	۶.۲۴	۶.۱۱	۶.۶۶	۷.۴۶	۷.۵۷	۷.۵۷	۷.۶۱	۶.۸۰	۶.۸۰	۷.۱۱	۸.۷۱	۷.۵۵	۷.۴۳	۷.۱۳	۷.۱۳	۶.۶۷	۶.۶۷	۶.۸۸	۶.۸۸	۸.۱۲	۸.۳۹	۶.۶۲	۷.۰۳			
خوزستان	۵.۵۳	۸.۳۰	۷.۸۵	۷.۷۷	۷.۷۷	۵.۹۵	۷.۸۹	۷.۶۹	۷.۹۴	۸.۵۱	۸.۲۲	۸.۲۲	۷.۴۲	۷.۴۸	۷.۷۳	۷.۵۳	۷.۰۸	۸.۰۲	۷.۳۳	۷.۴۳	۶.۹۳	۷.۵۱	۷.۹۱	۷.۹۹	۷.۰۰	۷.۱۴	۷.۱۴	۷.۷۳	۶.۵۹	۷.۴۷	۷.۱۷		
زنجان	۶.۲۳	۷.۸۰	۶.۶۰	۶.۲۱	۶.۵۳	۵.۷۱	۷.۸۷	۶.۸۵	۶.۲۷	۷.۳۸	۷.۱۹	۶.۲۸	۶.۲۸	۶.۲۸	۶.۶۳	۶.۵۰	۶.۶۲	۶.۷۵	۶.۶۱	۶.۶۱	۶.۲۵	۶.۱۴	۷.۳۰	۷.۸۵	۶.۶۹	۸.۴۳	۸.۴۳	۷.۵۰	۸.۳۸	۸.۳۵			
سمنان	۵.۲۳	۷.۲۰	۸.۴۶	۷.۴۶	۸.۵۹	۵.۷۵	۷.۱۶	۷.۴۸	۷.۹۵	۷.۶۷	۷.۴۷	۷.۴۷	۷.۶۸	۷.۲۷	۷.۹۱	۷.۰۸	۶.۲۳	۶.۶۹	۶.۶۱	۵.۴۱	۷.۴۰	۶.۹۰	۷.۱۵	۶.۷۳	۶.۵۴	۶.۸۳	۶.۵۹	۶.۷۸	۷.۷۸	۷.۷۴	۷.۲۴		
سیستان و بلوچستان	۶.۲۸	۷.۳۳	۷.۱۴	۷.۶۹	۷.۱۸	۶.۲۵	۷.۶۰	۸.۳۰	۶.۲۷	۶.۹۰	۷.۳۷	۷.۲۸	۷.۲۸	۷.۶۵	۶.۶۷	۶.۳۴	۷.۶۷	۷.۶۷	۷.۰۰	۷.۲۱	۷.۲۹	۷.۲۲	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳	۷.۵۳		
فارس	۵.۱۲	۷.۸۰	۸.۰۶	۷.۸۰	۸.۰۸	۵.۷۲	۷.۷۸	۷.۰۳	۷.۷۸	۷.۶۲	۸.۱۲	۷.۶۶	۷.۶۶	۷.۷۰	۷.۸۸	۷.۴۸	۷.۲۲	۷.۳۳	۷.۳۴	۷.۲۶	۶.۸۱	۶.۹۰	۷.۰۵	۷.۰۵	۶.۸۴	۶.۸۴	۷.۱۳	۷.۱۳	۷.۱۳	۷.۱۳	۷.۹۱		
قزوین	۵.۴۷	۸.۱۰	۷.۷۴	۷.۵۸	۷.۶۷	۴.۱۲	۷.۲۰	۴.۹۰	۶.۶۷	۷.۶۴	۸.۳۵	۷.۶۴	۷.۱۱	۷.۷۸	۶.۹۶	۶.۹۶	۷.۴۵	۷.۶۷	۷.۸۴	۷.۵۹	۶.۹۳	۶.۷۰	۶.۳۰	۶.۳۰	۶.۴۹	۶.۷۱	۷.۱۵	۸.۰۰	۷.۸۹	۸.۵۷	۸.۵۷		
قم	۶.۲۷	۸.۲۳	۸.۲۳	۷.۷۸	۸.۱۹	۶.۲۲	۸.۵۷	۶.۹۳	۷.۱۹	۷.۷۱	۸.۲۳	۸.۰۹	۸.۰۹	۷.۷۸	۷.۲۵	۷.۵۴	۷.۶۲	۷.۸۱	۶.۹۳	۶.۸۴	۶.۳۶	۶.۲۶	۸.۴۱	۸.۵۹	۷.۴۸	۶.۸۲	۶.۸۲	۶.۸۲	۶.۸۲	۷.۷۱	۷.۷۱		
کردستان	۶.۲۷	۸.۱۵	۷.۲۹	۸.۱۷	۷.۴۷	۶.۸۴	۸.۰۹	۷.۵۶	۷.۵۶	۷.۶۶	۸.۷۰	۷.۸۹	۷.۷۸	۷.۲۳	۸.۲۳	۷.۶۹	۷.۲۹	۸.۱۰	۷.۹۷	۷.۹۷	۷.۵۴	۷.۵۴	۷.۵۴	۷.۵۴	۷.۵۴	۷.۵۴	۸.۴۴	۸.۴۴	۷.۸۵	۸.۳۰	۸.۳۰		
کرمان	۵.۰۴	۸.۰۸	۶.۹۰	۶.۶۹	۷.۵۴	۵.۵۱	۷.۹۷	۸.۰۴	۸.۰۴	۷.۶۱	۶.۴۱	۶.۴۱	۷.۶۶	۷.۰۸	۷.۶۶	۷.۶۶	۷.۴۹	۷.۹۷	۶.۹۶	۶.۹۶	۷.۲۳	۷.۲۳	۷.۲۳	۷.۲۳	۷.۲۳	۷.۲۳	۶.۷۳	۶.۷۳	۶.۷۳	۶.۷۳	۶.۷۳		
کهگیلویه و بویراحمد	۷.۲۳	۹.۲۰	۷.۴۸	۸.۱۷	۸.۱۷	۴.۷۸	۸.۳۶	۸.۹۵	۷.۹۱	۶.۳۰	۹.۰۰	۷.۰۷	۷.۰۷	۶.۹۱	۸.۲۵	۷.۶۱	۸.۲۱	۸.۴۰	۷.۸۷	۷.۸۷	۶.۲۹	۶.۲۹	۶.۲۹	۶.۲۹	۶.۲۹	۶.۲۹	۷.۱۰	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲		
کرمشاه	۶.۴۰	۸.۳۸	۸.۰۳	۸.۰۳	۷.۸۸	۶.۷۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰	۸.۲۰		
گلستان	۶.۰۰	۸.۹۴	۷.۴۵	۶.۸۶	۷.۰۵	۵.۵۴	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱	۷.۲۱		
گیلان	۴.۷۱	۷.۸۱	۷.۱۱	۷.۰۸	۷.۰۵	۵.۶۸	۷.۳۰	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	
لرستان	۴.۰۰	۹.۱۷	۷.۸۵	۸.۰۴	۸.۰۴	۶.۳۵	۸.۳۴	۸.۱۹	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	۸.۱۱	
مازندران	۴.۸۴	۸.۱۵	۷.۶۴	۷.۵۵	۷.۴۲	۴.۵۲	۷.۷۷	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	۷.۵۲	
مرکزی	۶.۲۶	۸.۲۶	۸.۲۶	۸.۲۶	۷.۹۶	۷.۰۸	۶.۰۸	۷.۴۸	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	۷.۹۰	
هرمزگان	۵.۲۳	۷.۲۹	۷.۰۵	۷.۵۱	۷.۴۱	۵.۷۲	۷.۳۴	۷.۸۴	۷.۳۲	۷.۵۴	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲	۷.۴۲
همدان	۴.۷۱	۶.۹۲	۷.۰۶	۶.۹۴	۷.۶۳	۷.۴۷	۸.۵۵	۷.۸۶	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳	۸.۶۳
یزد	۴.۸۹	۷.۸۵	۷.۲۲	۷.۰۷	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳	۷.۶۳

مأخذ: یافته گزارش بر اساس داده‌های طرح پایش ملی محیط کسب و کار اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

نمودار ۱. میانگین نتایج پایش استان‌های کشور در مؤلفه مزبور در ۳۰ دوره اجرا در مقایسه با میانگین کشوری

مأخذ: یافته گزارش بر اساس داده‌های طرح پایش ملی محیط کسب و کار اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران

۲.۲. آمارهای رسمی

در این بخش، سعی شده تا با استفاده از برخی آمارهای رسمی مرتبط با مؤلفه "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" به مقایسه وضعیت محیط کسب و کار در سطح استان‌های کشور پرداخته شود.

۲.۲.۱. میانگین مانده سپرده‌های بانکی

اولین گروه از داده‌های آماری مرتبط با موضوع، آمار مربوط به مانده سپرده‌ها به تفکیک استانی است که توسط بانک مرکزی بطور مستمر به صورت ماهانه منتشر می‌شود. اطلاعات مزبور مربوط به بانکهای دولتی، خصوصی شده، خصوصی و همچنین مؤسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. عمده ارقام سپرده‌های ریالی بخش غیردولتی نزد بانکها و مؤسسات اعتباری شامل سپرده‌های دیداری، قرض الحسنه پس‌انداز، سپرده سرمایه گذاری کوتاه مدت و بلندمدت، پیش دریافت‌های غیردولتی و بستانکاران موقت ریالی و سپرده‌های ارزی شامل سپرده‌های دیداری، مدت دار، پس‌انداز و پیش دریافت اعتبارات اسنادی غیردولتی و بستانکاران موقت ارزی می‌باشد. میانگین مانده سپرده‌ها در هر فصل طی ۳۰ دوره اجرای طرح تا پایان سال ۱۴۰۲ در کل شبکه بانکی کشور معادل ۵۶ هزار میلیارد تومان (همت) محاسبه شده است (بدون احتساب استان تهران با میانگین ۲۰۵۰ همت). در جدول ۲ مقدار این میانگین به تفکیک استان‌های کشور قابل مشاهده است.

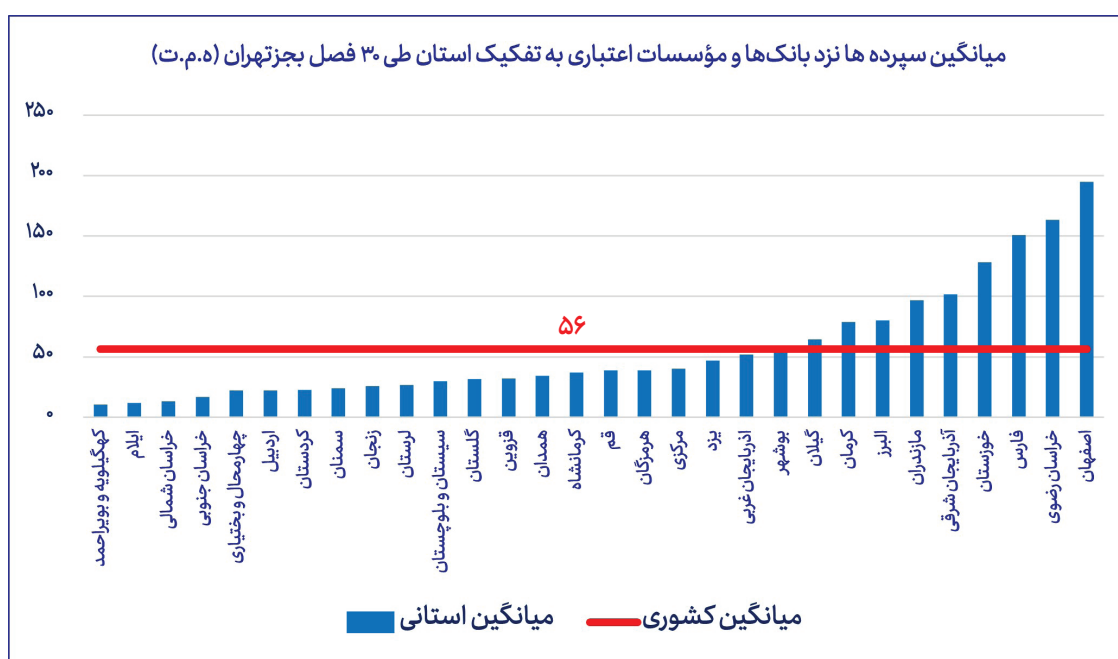
جدول ۲. میانگین مانده سپرده‌ها نزد شبکه بانکی کشور در ۳۰ دوره اجرای طرح پایش به تفکیک استان(ها)متم)

نام استان/دوره	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰
آذربایجان شرقی	۲۹	۳۱	۳۳	۳۶	۳۵	۴۵	۴۷	۵۰	۵۴	۵۷	۵۹	۶۵	۷۰	۷۶	۸۰	۸۷	۹۵	۱۰۷	۱۱۲	۱۲۳	۱۳۷	۱۴۸	۱۵۵	۱۷۵	۱۸۷	۱۹۸	۲۰۲	۲۲۲	۲۲۶	۲۴۴
آذربایجان غربی	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۸	۲۲	۲۳	۲۳	۲۵	۲۹	۳۰	۳۰	۳۳	۳۵	۳۹	۴۱	۴۵	۵۰	۵۵	۵۶	۶۲	۶۹	۷۵	۸۵	۹۴	۱۰۳	۱۰۲	۱۱۵	۱۱۳	۱۳۰
اردبیل	۶	۶	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۴	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰	۲۰	۲۲	۲۳	۲۶	۳۰	۳۲	۳۹	۴۳	۴۶	۴۶	۵۳	۵۶	۵۷
اصفهان	۶۳	۶۷	۷۱	۷۵	۷۷	۸۹	۹۲	۹۷	۱۰۲	۱۰۸	۱۱۳	۱۱۳	۱۲۳	۱۴۵	۱۵۵	۱۷۳	۱۸۶	۲۰۱	۲۱۹	۲۴۶	۲۷۴	۲۹۰	۲۹۹	۳۳۳	۳۴۴	۳۷۲	۳۷۸	۴۰۲	۴۳۰	۴۵۲
البرز	۲۲	۲۴	۲۵	۲۷	۲۸	۳۵	۳۶	۳۸	۴۱	۴۴	۴۶	۴۶	۵۰	۵۹	۶۳	۷۰	۷۶	۸۶	۹۰	۱۰۰	۱۰۶	۱۱۸	۱۲۲	۱۳۵	۱۴۵	۱۶۲	۱۶۴	۱۷۳	۱۸۴	۲۰۳
ایلام	۳	۳	۴	۴	۴	۵	۵	۶	۶	۶	۷	۷	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۲	۱۳	۱۴	۱۶	۱۷	۱۸	۲۱	۲۲	۲۳	۲۵	۲۷	۲۸	۳۱
بوشهر	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۵	۱۷	۱۸	۱۹	۲۲	۲۲	۲۷	۲۹	۳۶	۴۱	۴۳	۵۵	۶۴	۷۵	۸۵	۹۰	۸۹	۹۵	۱۱۰	۱۰۶	۱۲۲	۱۲۵	۱۳۲	۱۳۲	۱۱۵
تهران	۷۲۲	۷۶۹	۷۷۹	۸۱۷	۸۷۲	۹۲۱	۹۵۵	۱۰۰۴	۱۰۵۴	۱۱۳۲	۱۱۸۱	۱۲۸۰	۱۳۳۰	۱۴۶۴	۱۵۸۶	۱۷۲۸	۱۸۹۴	۲۰۸۲	۲۲۸۰	۲۵۴۴	۲۷۰۴	۲۹۹۹	۳۱۶۴	۳۳۷۷	۳۶۸۰	۳۸۳۳	۴۱۰۵	۴۴۰۹	۴۷۱۲	۴۹۱۶
چهارمحال و بختیاری	۶	۷	۷	۷	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۶	۱۷	۲۰	۲۰	۲۴	۲۶	۳۰	۳۲	۳۵	۳۸	۴۲	۴۵	۴۶	۵۱	۵۵	۵۷
خراسان جنوبی	۵	۵	۶	۶	۶	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۵	۱۷	۱۸	۲۰	۲۰	۲۲	۲۵	۲۹	۳۲	۳۳	۳۴	۳۷	۴۱	۴۳
خراسان رضوی	۵۵	۵۸	۶۱	۶۵	۶۷	۷۶	۷۹	۸۳	۸۹	۹۴	۹۵	۱۰۰	۱۰۹	۱۱۶	۱۲۳	۱۲۸	۱۵۵	۱۶۹	۱۷۹	۱۹۸	۲۱۷	۲۲۶	۲۳۷	۲۷۶	۲۹۶	۳۰۶	۳۱۱	۳۴۳	۳۶۶	۳۸۰
خراسان شمالی	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۶	۶	۶	۷	۷	۸	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۶	۱۶	۱۹	۲۰	۲۲	۲۵	۲۷	۲۶	۲۹	۳۱	۳۲
خوزستان	۳۶	۳۸	۴۳	۴۴	۴۶	۵۵	۵۵	۵۸	۶۰	۶۴	۶۸	۷۵	۷۷	۸۲	۹۱	۹۹	۱۰۵	۱۱۶	۱۲۸	۱۴۸	۱۶۱	۱۷۷	۱۹۰	۲۱۶	۲۳۸	۲۵۵	۲۶۹	۲۷۶	۲۹۱	۳۰۶
فجان	۷	۷	۸	۸	۸	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۸	۱۸	۱۹	۲۲	۲۵	۲۷	۳۱	۳۵	۳۷	۴۰	۴۷	۵۱	۵۲	۵۴	۶۱	۶۴	۶۷
سمنان	۶	۷	۷	۸	۸	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۴	۱۵	۱۷	۱۷	۲۱	۲۳	۲۵	۲۸	۳۲	۳۶	۳۸	۴۲	۴۶	۴۹	۵۱	۵۶	۶۰	۶۵
سیستان و بلوچستان	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۲	۱۳	۱۴	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۱	۲۵	۲۸	۳۰	۳۱	۳۴	۳۷	۴۲	۴۴	۴۸	۵۵	۵۵	۶۲	۶۵	۶۸	۷۱
فارس	۵۰	۵۳	۵۷	۶۰	۶۲	۶۶	۷۴	۷۷	۸۲	۸۷	۸۷	۹۲	۹۹	۱۰۶	۱۱۳	۱۱۸	۱۳۸	۱۵۲	۱۶۴	۱۸۱	۱۹۷	۲۱۲	۲۲۶	۲۵۰	۲۸۵	۲۸۵	۲۹۶	۳۲۳	۳۴۳	۳۶۱
قزوین	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۴	۱۴	۱۵	۱۵	۱۷	۱۸	۱۸	۲۰	۲۳	۲۳	۲۶	۲۸	۳۱	۳۴	۴۰	۴۴	۴۷	۴۸	۵۵	۶۰	۶۴	۶۶	۷۴	۸۰	۸۴
قم	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۵	۱۸	۱۹	۱۹	۲۱	۲۲	۲۴	۲۶	۲۷	۳۰	۳۰	۳۳	۳۶	۴۰	۴۲	۴۶	۵۲	۵۷	۵۸	۶۶	۶۶	۷۶	۷۷	۸۱	۸۶	۹۵
کردستان	۶	۷	۷	۷	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۴	۱۴	۱۶	۱۹	۲۱	۲۳	۲۴	۲۷	۳۰	۳۳	۳۳	۳۶	۴۲	۴۵	۴۵	۵۵	۵۷	۶۰
کرمان	۲۱	۲۳	۲۵	۲۵	۲۵	۲۶	۳۱	۳۲	۳۴	۳۶	۳۸	۴۱	۴۴	۴۷	۵۲	۶۰	۶۶	۷۹	۸۷	۹۵	۱۰۳	۱۱۱	۱۱۸	۱۳۰	۱۳۵	۱۴۱	۱۵۲	۱۶۷	۱۷۷	۲۰۸
کرمانشاه	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۵	۲۶	۲۶	۲۸	۳۱	۳۴	۳۷	۳۹	۴۵	۴۵	۴۹	۵۶	۶۵	۶۹	۶۹	۷۰	۷۰	۸۱	۸۸
کهگیلویه و بویراحمد	۳	۳	۳	۳	۳	۴	۴	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۷	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۲	۱۲	۱۳	۱۶	۱۸	۱۹	۲۲	۲۲	۲۴	۲۵	۲۷
گاستان	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۴	۱۴	۱۵	۱۷	۱۹	۱۹	۲۰	۲۲	۲۴	۲۷	۲۹	۳۲	۳۴	۳۸	۳۸	۴۱	۴۹	۵۶	۶۰	۶۳	۶۳	۷۰	۷۰	۷۹
گیلان	۱۷	۱۸	۱۹	۲۱	۲۱	۲۶	۲۷	۲۹	۳۱	۳۳	۳۶	۳۶	۳۸	۴۱	۴۶	۵۰	۶۳	۶۸	۷۰	۷۸	۸۵	۸۵	۹۴	۱۰۰	۱۱۲	۱۲۰	۱۲۵	۱۴۷	۱۵۴	۱۶۷
لرستان	۷	۸	۹	۹	۹	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۵	۱۶	۱۶	۱۹	۲۰	۲۴	۲۶	۲۸	۳۲	۳۶	۴۱	۴۱	۴۷	۵۱	۵۳	۵۴	۶۱	۶۵	۶۸
مازندران	۲۷	۲۸	۲۹	۳۱	۳۲	۳۸	۴۰	۴۳	۴۶	۵۰	۵۰	۵۴	۵۷	۶۲	۶۷	۷۳	۹۵	۱۰۲	۱۰۶	۱۱۷	۱۲۰	۱۴۱	۱۶۹	۱۶۶	۱۷۸	۱۸۸	۲۰۲	۲۱۱	۲۲۲	۲۴۸
مرکزی	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۳	۱۷	۱۸	۱۸	۲۰	۲۲	۲۲	۲۴	۲۶	۲۶	۳۰	۳۲	۳۵	۳۹	۴۲	۴۷	۵۶	۵۸	۶۱	۶۸	۷۵	۷۵	۸۴	۹۳	۹۶	۱۰۳
هرمزگان	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۴	۱۵	۱۵	۱۶	۱۹	۲۱	۲۱	۲۱	۲۳	۲۵	۲۷	۳۳	۳۸	۴۳	۵۰	۵۳	۵۷	۶۴	۶۸	۷۴	۸۱	۸۷	۸۸	۹۷	۱۰۱
همدان	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۰	۲۲	۲۳	۲۵	۲۷	۳۰	۳۳	۳۹	۴۰	۴۶	۴۶	۵۲	۶۲	۶۶	۶۸	۶۷	۷۶	۸۳	۸۶
یزد	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۶	۱۹	۱۹	۱۹	۲۰	۲۲	۲۴	۲۵	۲۷	۲۹	۳۴	۳۹	۴۵	۵۴	۶۰	۶۶	۶۶	۷۲	۷۵	۸۰	۸۳	۹۱	۹۸	۱۰۳	۱۰۸	۱۱۴

مأخذ: یافته‌های گزارش بر مبنای داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

بر اساس اطلاعات این جدول، ۹ استان کشور (بدون تهران) دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۲۱ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور بوده‌اند. همچنین ۵ استان اصفهان، خراسان رضوی، فارس، خوزستان و آذربایجان شرقی به ترتیب دارای بیشترین میانگین سپرده بانکی (وضعیت بهتر نسبت به سایر استان‌ها) و ۵ استان کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، خراسان شمالی، خراسان جنوبی و چهارمحال و بختیاری به ترتیب دارای کمترین میزان میانگین سپرده بانکی در کشور طی ۳ دوره بوده‌اند. خلاصه اطلاعات این جدول در قالب نمودار ۲ قابل مشاهده است.

نمودار ۲. میانگین کل سپرده‌های بانک‌ها در استان‌های کشور در ۳ دوره اجرای طرح

مأخذ: یافته‌های گزارش بر مبنای داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

۲.۲.۲. میانگین مانده تسهیلات بانکی

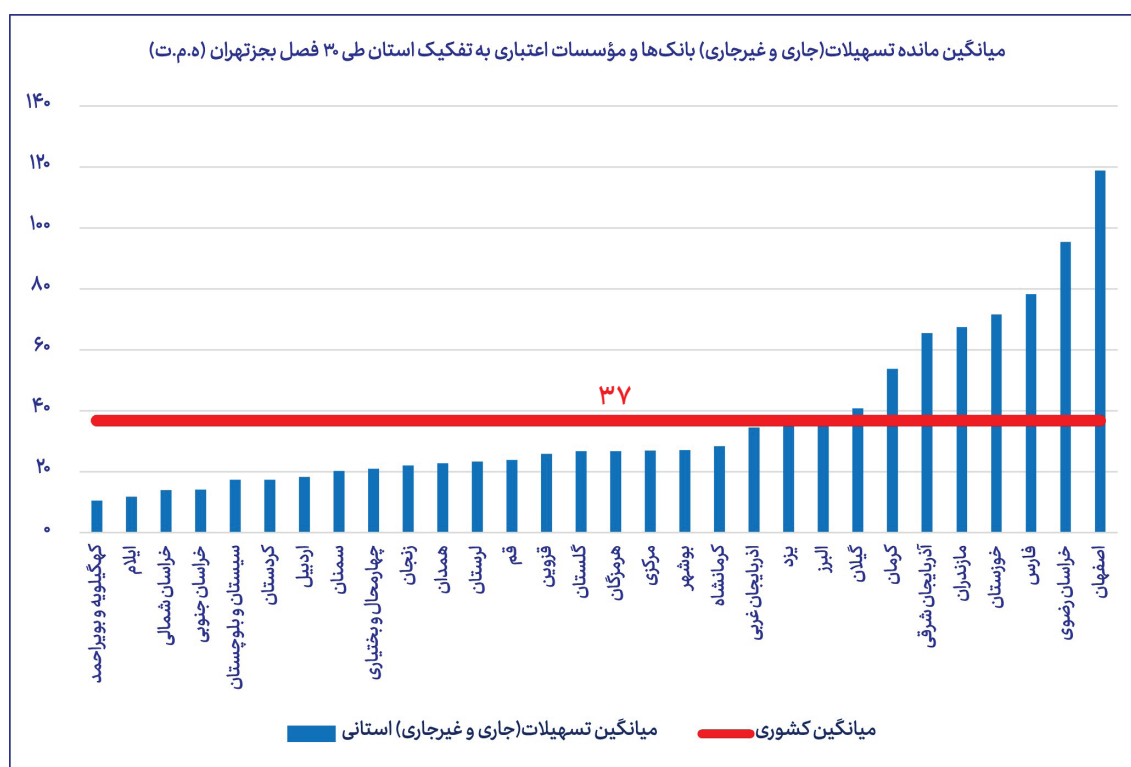
دومین گروه از داده‌های آماری مرتبط با موضوع، آمار مربوط به مانده تسهیلات بانکی به تفکیک استانی است که توسط بانک مرکزی بطور مستمر به صورت ماهانه منتشر می‌شود. اطلاعات فوق مربوط به بانکهای دولتی، خصوصی شده، خصوصی و همچنین مؤسسات اعتباری غیربانکی دارای مجوز نزد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. عمده ارقام تسهیلات شامل مطالبات از دولت، خالص تسهیلات اعطایی اعم از ریالی و ارزی و مطالبات سررسید گذشته، معوق و مشکوک الوصول است. میانگین مانده تسهیلات اعطایی در هر فصل طی ۳ دوره اجرای طرح تا پایان سال ۱۴۰۲ در کل شبکه بانکی کشور معادل ۳۷ هزار میلیارد تومان (همت) محاسبه شده است (بدون احتساب استان تهران با میانگین ۱۷۴۷ همت). در جدول ۳ مقدار این میانگین به تفکیک استان‌های کشور قابل مشاهده است.

جدول ۳. میانگین مانده تسهیلات اعطائی توسط شبکه بانکی کشور در ۳۰ دوره اجرای طرح پایش به تفکیک استانها(همت)

استان	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰		
آذربایجان شرقی	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۶	۲۸	۲۸	۲۸	۲۹	۲۹	۳۱	۳۲	۳۴	۳۶	۳۹	۴۱	۴۷	۵۲	۵۹	۶۳	۷۰	۸۰	۸۹	۹۵	۱۷۵	۱۱۹	۱۳۰	۱۳۶	۱۴۸	۱۶۱	۱۷۶	
آذربایجان غربی	۱۳	۱۴	۱۵	۱۵	۱۵	۱۶	۱۶	۱۷	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۳	۲۴	۲۴	۲۷	۴۲	۴۶	۴۸	۸۵	۵۹	۶۵	۶۷	۶۳	۶۵	۶۷	۷۳	۸۰	۸۸	۸۰	
اردبیل	۶	۷	۷	۷	۷	۸	۸	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۵	۱۶	۱۷	۱۹	۲۲	۲۴	۲۶	۳۹	۳۳	۳۷	۳۸	۴۳	۴۹	۵۴	
اصفهان	۴۵	۴۶	۴۸	۴۹	۴۹	۵۱	۵۲	۵۳	۵۳	۵۶	۵۷	۶۰	۶۳	۷۲	۷۸	۷۸	۹۰	۱۰۰	۱۰۵	۱۱۳	۱۲۴	۱۶۶	۱۶۱	۱۷۹	۱۳۳	۱۲۲	۱۴۱	۱۶۵	۱۵۷	۱۸۰	۱۹۳	
البرز	۱۲	۱۳	۱۴	۱۴	۱۴	۱۶	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹	۱۹	۲۱	۲۲	۲۴	۲۵	۲۹	۳۲	۳۵	۳۸	۴۳	۴۸	۵۳	۵۳	۵۶	۱۳۵	۶۶	۷۲	۷۳	۸۱	۹۰	۹۸	
ایلام	۴	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۲	۱۲	۱۳	۱۵	۱۷	۱۸	۲۱	۲۲	۲۴	۲۵	۳۸	۷۳	۷۸	
بوشهر	۷	۷	۷	۷	۷	۸	۸	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۳	۱۵	۱۸	۲۲	۲۵	۳۰	۳۹	۴۲	۴۲	۵۲	۵۲	۵۳	۶۳	۶۴	۷۳	۷۸	
تهران	۵۵۹	۶۰۳	۶۱۶	۶۹۶	۶۹۶	۸۱۵	۸۸۷	۹۲۳	۹۷۵	۱۰۱۶	۱۰۹۲	۱۱۱۶	۱۱۱۶	۱۲۴۵	۱۳۳۴	۱۴۴۸	۱۶۴۵	۱۷۷۰	۲۰۸۷	۲۲۳۲	۲۳۱۷	۲۵۸۷	۲۶۲۶	۳۳۳۷	۳۳۳۹	۳۳۷۲	۳۳۸۴	۳۳۸۴	۴۱۰۳	۴۱۰۳	۴۱۰۳	
چهارمحال و بختیاری	۶	۶	۷	۷	۷	۸	۸	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۲	۱۶	۱۸	۱۹	۲۲	۲۴	۲۸	۴۸	۵۳	۵۶	۱۳۵	۶۶	۷۲	۷۳	۸۱	۹۰	۹۸	
خراسان جنوبی	۴	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۸	۹	۱۱	۱۲	۱۴	۱۶	۲۲	۲۵	۳۰	۳۹	۴۲	۵۲	۵۲	۵۳	۶۳	۶۴	۷۳	۷۸	
خراسان رضوی	۲۹	۳۰	۳۱	۳۳	۳۵	۳۹	۴۰	۴۲	۴۴	۴۶	۴۸	۵۲	۵۴	۶۰	۶۲	۷۳	۷۳	۹۱	۹۸	۱۱۲	۱۲۶	۱۳۷	۱۴۴	۱۶۶	۱۷۵	۱۸۵	۱۹۰	۲۰۳	۲۰۳	۲۲۳	۲۴۳	
خراسان شمالی	۴	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۳	۱۳	۱۵	۱۸	۲۰	۲۲	۲۲	۲۲	۲۸	۳۱	۳۲	۳۵	۳۸	۴۲	۴۲
خوزستان	۲۰	۲۱	۲۱	۲۲	۲۳	۲۵	۲۵	۲۷	۲۸	۳۱	۳۱	۳۴	۳۷	۴۲	۴۳	۴۸	۵۴	۶۱	۶۱	۷۰	۸۳	۹۷	۱۰۱	۲۲۷	۱۳۴	۱۵۳	۱۵۳	۱۷۱	۱۹۲	۲۱۲	۲۱۲	
زنجان	۷	۷	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰	۲۳	۲۸	۴۷	۴۷	۴۹	۵۳	۵۸	۶۳	۶۷	۶۹	۷۳	۸۸	۹۴	
سمنان	۶	۶	۷	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۹	۹	۱۰	۱۱	۱۱	۱۳	۱۳	۱۵	۱۷	۱۹	۲۱	۲۶	۳۰	۳۲	۳۴	۳۸	۴۲	۴۲	۴۴	۴۶	۵۱	۵۶	
سیستان و بلوچستان	۵	۵	۵	۵	۵	۶	۶	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۹	۱۱	۱۱	۱۴	۱۶	۱۷	۲۰	۲۶	۳۰	۳۲	۳۸	۴۲	۴۲	۴۲	۴۴	۴۶	۴۸	۴۹	۴۹
فارس	۲۹	۳۰	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۶	۳۷	۳۹	۴۰	۴۴	۴۶	۵۰	۵۲	۵۸	۶۴	۶۹	۷۵	۸۵	۹۶	۱۰۵	۱۱۰	۱۲۰	۱۳۶	۱۴۹	۱۵۴	۱۶۵	۱۷۹	۱۹۳	۱۹۳	
قزوین	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۹	۲۱	۲۴	۲۵	۲۹	۳۴	۳۴	۳۶	۳۹	۴۸	۵۳	۵۴	۵۸	۶۴	۷۲	۷۲	
قم	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۴	۱۴	۱۷	۱۹	۲۲	۲۶	۲۷	۳۰	۳۳	۳۶	۳۶	۴۴	۴۴	۴۸	۵۰	۶۱	۷۰	۷۰	
کرمانستان	۶	۶	۶	۶	۶	۷	۷	۷	۸	۸	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۴	۱۷	۱۹	۲۲	۲۶	۳۰	۳۳	۳۶	۳۶	۴۴	۴۴	۴۸	۵۰	۶۱	۷۰	۷۰	
کرمان	۱۹	۲۰	۲۰	۲۱	۲۲	۲۳	۲۳	۲۴	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۱	۳۳	۳۴	۳۸	۴۱	۴۶	۴۷	۴۹	۵۳	۵۶	۷۵	۸۳	۱۳۵	۱۴۵	۱۴۷	۱۵۰	۱۶۰	۱۶۳	۱۷۰	
کرمانشاه	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۲	۱۴	۱۶	۱۷	۱۷	۱۸	۱۹	۲۰	۲۱	۲۳	۲۵	۲۸	۲۹	۳۶	۴۲	۵۵	۶۵	۷۵	۸۵	۸۶	۸۷	۹۰	۹۵	۱۰۰	۱۰۰	
کهگیلویه و بویراحمد	۳	۴	۴	۴	۴	۴	۴	۵	۵	۵	۵	۶	۷	۷	۷	۸	۸	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۳	۱۵	۱۶	۱۸	۱۹	۲۲	۲۳	۲۵	۲۸	۳۱	۳۱
گاستان	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۳	۱۳	۱۴	۱۴	۱۵	۱۶	۱۸	۱۸	۲۱	۲۳	۲۶	۳۰	۳۴	۳۷	۳۹	۵۶	۵۶	۶۷	۷۰	۷۴	۷۴	۸۸	۹۸	۹۸	
گیلان	۱۶	۱۷	۱۷	۱۸	۱۸	۱۹	۱۹	۲۰	۲۱	۲۲	۲۲	۲۴	۲۶	۲۸	۳۵	۳۵	۳۹	۴۰	۴۵	۵۰	۵۵	۵۶	۱۱۲	۷۰	۷۷	۷۷	۷۷	۸۲	۸۸	۹۷	۹۷	
لرستان	۸	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۸	۲۰	۲۳	۲۴	۲۵	۳۰	۳۳	۳۵	۴۸	۴۸	۴۸	۴۹	۵۳	۵۸	۵۸	۶۴	۶۴
مازندران	۲۵	۲۶	۲۶	۲۸	۲۸	۳۰	۳۰	۳۱	۳۲	۳۴	۳۵	۳۸	۴۰	۴۴	۴۷	۵۰	۵۰	۵۸	۶۳	۷۵	۸۲	۹۲	۱۰۱	۱۶۳	۱۱۹	۱۱۹	۱۲۹	۱۳۷	۱۴۶	۱۵۹	۱۵۹	
مرکزی	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۳	۱۴	۱۷	۱۷	۱۹	۲۱	۲۳	۲۸	۳۲	۳۷	۴۹	۶۸	۶۸	۶۸	۶۸	۶۹	۷۳	۷۳	۷۳	۷۳	
هرمزگان	۸	۹	۹	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۷	۱۸	۲۲	۲۸	۳۲	۳۷	۴۹	۶۸	۶۸	۶۸	۶۸	۶۹	۷۳	۷۳	۷۳	۷۳	
همدان	۸	۸	۸	۹	۹	۱۰	۱۰	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۷	۱۷	۲۰	۲۲	۲۶	۳۱	۳۵	۴۲	۵۲	۵۲	۵۲	۵۲	۵۲	۵۲	۵۲	۵۲	
یزد	۱۱	۱۲	۱۲	۱۲	۱۲	۱۴	۱۴	۱۴	۱۶	۱۶	۱۶	۱۸	۱۹	۲۱	۲۳	۲۶	۲۶	۳۰	۳۴	۳۸	۴۴	۵۱	۵۷	۶۱	۸۰	۷۱	۷۷	۷۷	۷۹	۸۵	۹۴	۱۰۵

بر اساس اطلاعات این جدول، ۹ استان کشور (بدون تهران) دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۲۱ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور در مانده تسهیلات پرداختی بوده‌اند. ۵ استان اصفهان، خراسان رضوی، فارس، خوزستان و مازندران دارای بیشترین مقدار و ۵ استان کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، خراسان شمالی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان کمترین میزان مانده تسهیلات پرداختی را در بین استان‌های کشور داشته‌اند. در این بین، استان تهران با میانگین ۱۷۴۷ همت تسهیلات پرداختی قابلیت مقایسه با سایر استان‌ها را نداشته و از نمودار حذف شده است.

نمودار ۳. استان‌های ایران به ترتیب میانگین مانده تسهیلات اعطایی در ۳۰ دوره اجرای طرح (همت)

مأخذ: یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

۳.۲.۲. نسبت مانده تسهیلات اعطایی به سپرده‌ها پس از کسر سپرده‌های قانونی

سومین گروه از داده‌های آماری مرتبط با موضوع، آمار مربوط به نسبت مانده تسهیلات بانکی به سپرده‌های بانکی پس از کسر سپرده‌های قانونی به تفکیک استانی است که براساس داده‌های موجود که توسط بانک مرکزی بطور مستمر به صورت ماهانه منتشر می‌شود در این گزارش محاسبه و ارائه شده است. بر اساس استانداردهای جهانی، بازه مورد قبول نسبت تسهیلات به سپرده‌ها پس از کسر سپرده قانونی در حدود ۸۰ تا ۹۰ درصد است. رقمی بالاتر از این بازه برای این نسبت نشان می‌دهد که بانک‌ها بیش از حد تسهیلات پرداخت می‌کنند و این احتمال وجود دارد که در آینده با کمبود وجوه نقد مواجه شوند. از سوی مقابل، اگر این نسبت پایین‌تر از حد مذکور باشد، به این معنی است که بانک‌ها به اندازه کافی نقش تأمین مالی اقتصاد را بر عهده نگرفته‌اند و بخش کمتری از منابع خود را به مشتریان وام داده‌اند. البته این شاخص به تنهایی نمی‌تواند ملاک ارزیابی توازن و عدالت در پرداخت تسهیلات باشد. میانگین نسبت مانده تسهیلات اعطایی به سپرده بانکی پس از کسر سپرده‌های قانونی در هر فصل در ۳۱ استان کشور طی ۳۰ دوره اجرای طرح تا پایان سال ۱۴۰۲ در کل شبکه بانکی کشور معادل ۸۱ درصد محاسبه شده است. در جدول ۴ مقدار این نسبت به تفکیک استان‌های کشور قابل مشاهده است.

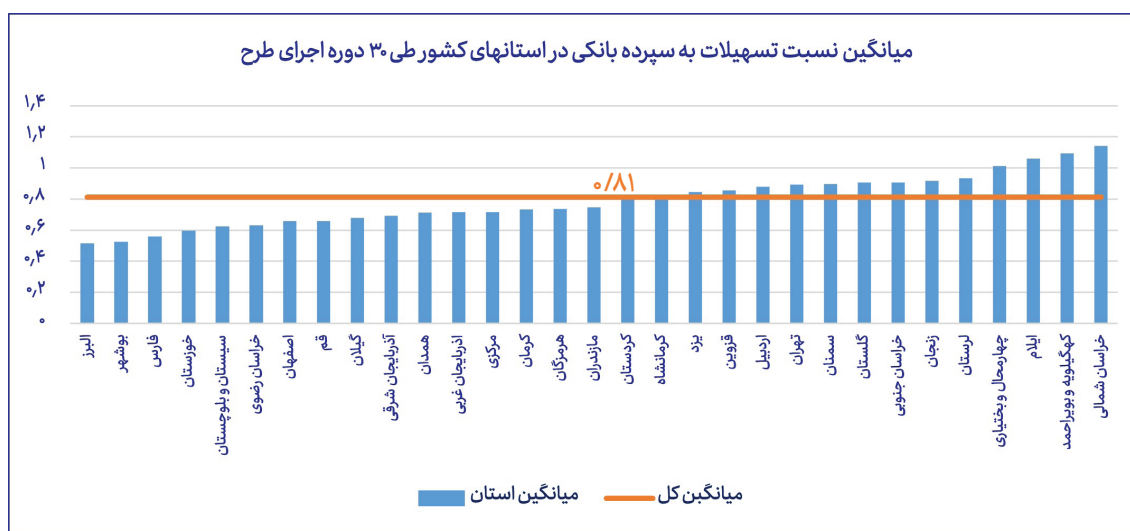
جدول ۴. نسبت مانده تسهیلات اعطائی به سپرده‌ها پس از کسر سپرده‌های قانونی به تفکیک استان‌ها در طی ۳۰ دوره (درصد)

استان	میانگین سپرده پس از کسر سپرده قانونی (میلیارد ریال)	میانگین مانده تسهیلات پرداختی توسط بانک‌ها (میلیارد ریال)	نسبت تسهیلات به سپرده (درصد)
آذربایجان شرقی	۹۴۴,۹۱۷	۶۵۴,۸۵۰	۶۹
آذربایجان غربی	۴۸۱,۷۱۴	۳۴۴,۸۱۲	۷۲
اردبیل	۲۰۸,۴۹۸	۱۸۳,۰۷۷	۸۸
اصفهان	۱,۸۰۷,۹۹۱	۱,۱۸۹,۱۱۱	۶۶
البرز	۷۴۶,۲۰۶	۳۸۵,۶۳۱	۵۲
ایلام	۱۱۰,۷۶۱	۱۱۷,۴۲۱	۱۶
بوشهر	۵۱۵,۱۹۴	۲۷۰,۶۴۵	۵۳
تهران	۱۹,۵۳۳,۰۹۰	۱۷,۴۷۱,۲۵۲	۸۹
چهارمحال و بختیاری	۲۰۶,۲۲۳	۲۰۸,۸۳۷	۱۰۱
خراسان جنوبی	۱۵۶,۰۵۲	۱۴۱,۵۱۳	۹۱
خراسان رضوی	۱,۵۱۳,۶۵۴	۹۵۴,۷۵۹	۶۳
خراسان شمالی	۱۲۲,۰۴۵	۱۳۹,۴۹۹	۱۱۴
خوزستان	۱,۱۹۴,۶۳۰	۷۱۵,۲۴۸	۶۰
زنجان	۲۳۹,۵۸۷	۲۱۹,۸۳۹	۹۲
سمنان	۲۲۴,۹۵۸	۲۰۱,۸۳۱	۹۰
سیستان و بلوچستان	۲۷۶,۶۲۷	۱۷۲,۹۴۱	۶۳
فارس	۱,۴۰۰,۵۵۸	۷۸۲,۳۴۸	۵۶
قزوین	۳۰۰,۳۴۶	۲۵۷,۴۱۴	۸۶
قم	۳۶۰,۹۱۵	۲۳۷,۳۸۴	۶۶
کردستان	۲۱۲,۴۳۵	۱۷۳,۶۲۵	۸۲
کرمان	۷۳۴,۱۲۵	۵۳۷,۴۵۶	۷۳
کرمانشاه	۳۴۵,۰۰۵	۲۸۳,۷۲۲	۸۲
کهگیلویه و بویراحمد	۹۵,۷۷۳	۱۰۴,۶۹۹	۱۰۹
گلستان	۲۹۳,۹۸۴	۲۶۶,۱۷۴	۹۱
گیلان	۶۰۲,۲۶۸	۴۰۸,۳۰۹	۶۸
لرستان	۲۵۰,۰۴۴	۲۳۳,۱۹۴	۹۳
مازندران	۹۰۱,۱۹۷	۶۷۴,۵۷۷	۷۵
مرکزی	۳۷۴,۴۳۳	۲۶۸,۲۹۷	۷۲
هرمزگان	۳۶۲,۲۷۸	۲۶۷,۴۸۶	۷۴
همدان	۳۱۸,۷۱۰	۲۲۷,۷۱۵	۷۱
یزد	۴۳۶,۹۱۵	۳۶۹,۳۴۶	۸۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

بر اساس اطلاعات این جدول، ۱۵ استان کشور دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۱۶ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط کشور در نسبت مانده تسهیلات پرداختی به سپرده‌های بانکی بوده‌اند. ۵ استان خراسان شمالی، کهگیلویه و بویراحمد، ایلام، چهارمحال و بختیاری و لرستان دارای بیشترین مقدار و ۵ استان البرز، بوشهر، فارس، خوزستان و سیستان و بلوچستان، کمترین میزان نسبت مانده تسهیلات پرداختی به سپرده‌ها را در بین استان‌های کشور داشته‌اند. نکته قابل توجه در نتایج این است که علی‌رغم اینکه استان‌های کوچک در میزان سپرده‌ها و میزان تسهیلات دریافتی در انتهای جدول مقادیر این دو نماگر قرار دارند ولیکن در شاخص نسبت تسهیلات به سپرده‌ها دارای وضعیت مطلوبی هستند به این معنی که نسبت مصارف به منابع بانک‌ها در استانهای کوچک به طور میانگین بالاتر از استان‌های بزرگ کشور بوده است.

نمودار ۴. نسبت مانده تسهیلات پرداختی به سپرده بانکی پس از کسر قانونی در استانهای کشور طی ۳۰ دوره اجرای طرح

مأخذ: یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

۴.۲.۲. سایر عوامل

همان‌گونه که در بخش منظر استانی به آن اشاره شد عوامل دیگری را نیز می‌توان به عنوان دلایل تفاوت وضعیت مؤلفه "دشواری تأمین مالی از بانک‌ها" در سطح استان‌های کشور برشمرد. متأسفانه آمارهای دقیق و در دسترس از این عوامل مهم در اختیار نیست. به عنوان مثال در خصوص گزارش نتایج ارزیابی عملکرد شورای برنامه‌ریزی و اشتغال و یا کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید استان‌ها که توسط وزارت کشور و یا وزارت صمت هر ساله تهیه می‌شوند، اطلاعات مدونی منتشر نشده است. برخی آمارهای موجود منتشر شده در برخی استانها حاکی از وجود رابطه مثبت بین اجرای مصوبات کارگروه تسهیل و رفع موانع تولید با افزایش رضایت فعالان اقتصادی است. همچنین در خصوص ایجاد حساب‌های بانکی شرکت‌های بزرگ صنعتی و معدنی هر استان که در خارج آن استان فعال هستند و نقش مهمی در تأمین منابع بانکی موجود در استان دارند نیز اطلاع دقیقی در دسترس نیست. در زمینه میزان گستردگی جغرافیایی شعب و کمیت و کیفیت ارائه خدمات الکترونیکی بانکی در استان هم اطلاعات موجود است که بهنگام نیست. براساس آخرین داده‌های موجود منتشر شده توسط بانک مرکزی مربوط به سال ۱۳۹۷، تعداد ۲۰۵۹۸ شعبه بانکی اعم از دولتی و خصوصی در استانهای کشور به فعالیت مشغول بوده‌اند که از این تعداد سهم ۲۰ درصدی مربوط به استان تهران بوده است. در جدول ۵ تعداد شعب و سهم هریک از استانها از کل شعبات کشور ارائه شده است.

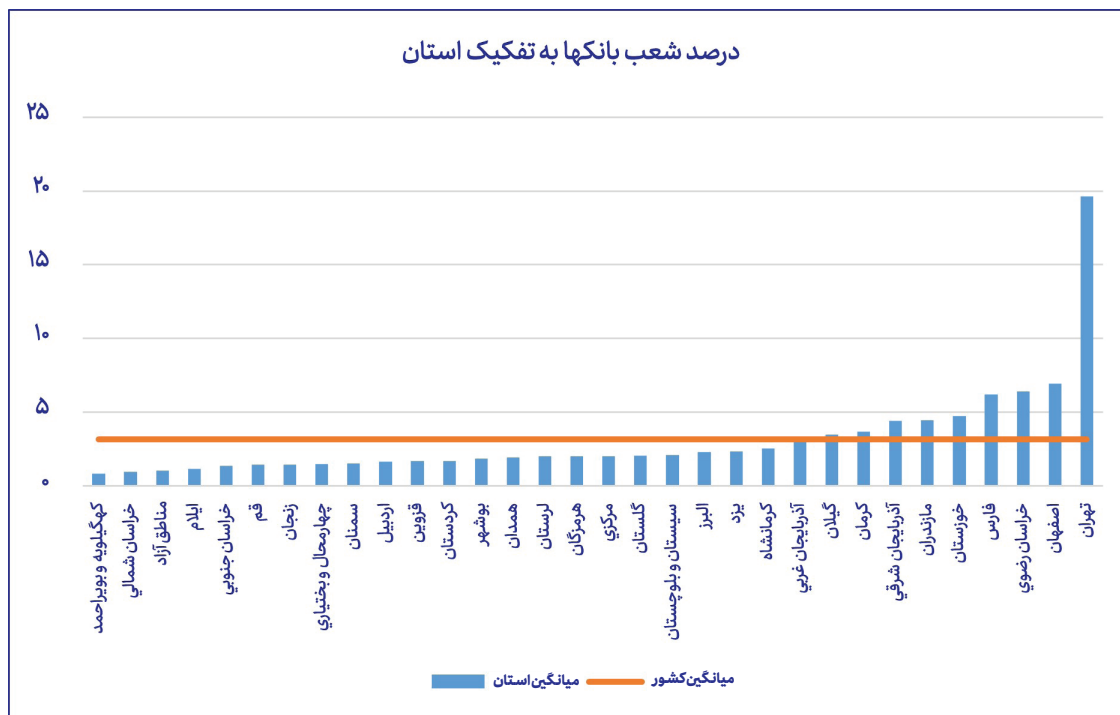
جدول ۵. تعداد شعب و درصد توزیع شعبات بانک‌ها و مؤسسات اعتباری کشور به تفکیک استان‌ها در سال ۱۳۹۷

ردیف	استان	تعداد شعب استان	درصد شعب استان از کل کشور
۱	آذربایجان شرقی	۹۰۷	۴.۴
۲	آذربایجان غربی	۶۱۴	۳.۰
۳	اردبیل	۳۳۹	۱.۶
۴	اصفهان	۱,۴۳۱	۶.۹
۵	البرز	۴۷۰	۲.۳
۶	ایلام	۲۳۵	۱.۱
۷	بوشهر	۳۷۸	۱.۸
۸	تهران	۴,۰۴۹	۱۹.۷
۹	چهارمحال و بختیاری	۳۰۰	۱.۵
۱۰	خراسان جنوبی	۲۷۴	۱.۳
۱۱	خراسان رضوی	۱,۳۱۸	۶.۴
۱۲	خراسان شمالی	۱۹۳	۰.۹
۱۳	خوزستان	۹۷۷	۴.۷
۱۴	زنجان	۲۹۴	۱.۴
۱۵	سمنان	۳۱۰	۱.۵
۱۶	سیستان و بلوچستان	۴۳۰	۲.۱
۱۷	فارس	۱,۲۷۸	۶.۲
۱۸	قزوین	۳۴۵	۱.۷
۱۹	قم	۲۹۲	۱.۴
۲۰	کردستان	۳۴۵	۱.۷
۲۱	کرمانشاه	۵۲۲	۲.۵
۲۲	کرمان	۷۵۲	۳.۷
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۱۶۶	۰.۸
۲۴	گلستان	۴۲۲	۲.۰
۲۵	گیلان	۷۱۲	۳.۵
۲۶	لرستان	۴۱۰	۲.۰
۲۷	مازندران	۹۱۹	۴.۵
۲۸	مرکزی	۴۱۵	۲.۰
۲۹	هرمزگان	۴۱۱	۲.۰
۳۰	همدان	۳۹۸	۱.۹
۳۱	یزد	۴۷۹	۲.۳
۳۲	مناطق آزاد	۲۱۳	۱.۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

بر اساس اطلاعات این جدول، ۹ استان کشور دارای میانگین بالاتر از متوسط کشوری و ۲۲ استان نیز دارای میانگین پایین‌تر از متوسط در نسبت تعداد شعب در کشور بوده‌اند. ۵ استان تهران، اصفهان، خراسان رضوی، فارس و خوزستان دارای بیشترین درصد تعداد شعب و ۵ استان کهگیلویه و بویراحمد، خراسان شمالی، ایلام، خراسان جنوبی و قم کمترین درصد تعداد شعب را در بین استان‌های کشور داشته‌اند.

نمودار ۵. سهم شعب بانکهای کشور به تفکیک استانها (درصد)

مأخذ: یافته‌های پژوهش با استفاده از داده‌های بانک مرکزی جمهوری اسلامی

۳. نتیجه‌گیری

بررسی داده‌های موجود در زمینه تأمین مالی از بانک‌های کشور از دو منبع نظرسنجی پیمایشی و آمارهای رسمی، می‌تواند نتایج زیر را در پی داشته باشد:

❑ علی‌رغم اینکه سهم عوامل ملی اثرگذار بر این مؤلفه (۶۰ درصد) قابل توجه است و انجام برنامه‌های اصلاحی برای رفع این موانع در سطح ملی ضرورت دارد ولیکن بررسی‌های آماری نشان می‌دهد که اختلاف امتیاز استان‌ها در مؤلفه دشواری تأمین مالی از بانک‌ها معنی‌دار است، بنابراین برای کاهش اختلاف رتبه بین استان‌ها در این مؤلفه، انجام برخی اقدامات اصلاحی در سطوح استانی تأثیرگذار خواهد بود.

❑ محاسبه روند آماری تأمین مالی از بانک‌ها در طول ۷ سال گذشته با نتایج بررسی مؤلفه مربوط در طرح پایش در همین دوره نشان می‌دهد که برداشت ذهنی فعالان اقتصادی از دشواری تأمین مالی از بانک‌ها با سایر شواهد آماری موجود در استان‌ها تا حدود ۵۰ درصد تطابق دارد، یعنی اینکه در برخی استان‌ها از جمله استانهای کوچک که فعالان اقتصادی احساس می‌کنند که به نسبت سایر استان‌ها تسهیلات کمتری توزیع شده ولی این تسهیلات متناسب با جمعیت و سپرده‌های موجود در استان از درصد بالاتری برخوردار بوده است و بالعکس در اکثر استانهای بزرگ، تسهیلات متناسب با جمعیت و مجموع سپرده‌های موجود توزیع نشده است.

❑ علی‌رغم اینکه عدد نسبت تسهیلات به سپرده در کل کشور طی ۷ سال گذشته معادل ۸۱ درصد بدست آمده است و این مقدار در دامنه منطقی استانداردهای بین‌المللی است (۸۰-۹۰) ولیکن به دلیل آنکه بانک‌ها در طی سال‌های گذشته برای پرداخت تسهیلات علاوه بر منابع سپرده‌های موجود خود از سایر منابع از جمله بودجه کل کشور مانند تبصره ۱۸، خطوط اعتباری، منابع صندوق توسعه ملی و سرمایه خود نیز بهره برده‌اند لذا به نظر می‌رسد که رقم شاخص میانگین نسبت تسهیلات به سپرده‌ها کمتر از ۸۱ درصد بوده است که حاکی از عدم رعایت استانداردها در تأمین مالی (پرداخت تسهیلات) توسط بانک‌ها بوده است.

❑ در زمینه نحوه عملکرد بانک‌ها در استان‌ها اطلاعات شفافی وجود ندارد و انتظار می‌رود بانک مرکزی ضمن نظارت مستمر و کارآمد در این خصوص، جزئیات بیشتری از کم و کیف عملکرد بانک‌های دولتی و خصوصی در استان‌ها ارائه نماید.

❑ با توجه به اینکه طی سال‌های گذشته حرکت قابل توجهی به سمت ارائه خدمات الکترونیکی توسط بانک‌ها صورت پذیرفته و این اقدام کاهش تعداد شعب فیزیکی و نیروی انسانی شاغل در بانک‌ها را به همراه داشته است، به نظر می‌رسد که انجام این فرایند تعدیل و عدم بکارگیری ابزارهای فناوری الکترونیکی مناسب ویا کارایی پایین سامانه‌های موجود، استان‌های دارای گستردگی جغرافیایی و مرزی (به ویژه در نقاط غربی کشور) را بیشتر در معرض نارضایتی قرار داده است.

۴. پیشنهادها

الف) پیشنهادهای معطوف به سیاست‌های کلان و ثبات بخشی به اوضاع اقتصادی کشور

با توجه به اینکه سهم عوامل ملی در ایجاد دشواری تأمین مالی از بانک‌ها قابل توجه (۶۰ درصد) است، لذا تمرکز بر سیاست‌های کلان و ثبات بخشی به اوضاع اقتصادی کشور، امری ضروری و فوری است. براساس نتایج به‌دست‌آمده در این گزارش و به‌منظور اصلاح وضعیت این مؤلفه در سطح ملی می‌توان اقدامات تکمیلی به شرح زیر را پیشنهاد داد:

❏ **قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها:** اجرای دقیق و سریع قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها که برای بخش عمده‌ای از مشکلات اشاره‌شده در این گزارش در آن چاره‌اندیشی شده است از طریق اولویت‌دادن به تدوین و تصویب ۲۵ آیین‌نامه اجرایی مورد نیاز اجرای آن

❏ **اصلاح روابط بین بانک‌ها:** اصلاح رقابت ناسالم بانکی از طریق اعمال سیستم نظارتی قوی و پایش اقدامات بانک‌ها و برقراری هزینه سنگین برای مدیران و بانک‌های خاطی

❏ **تنوع منابع تأمین مالی:** کاهش نقش بانک‌ها در تأمین منابع مورد نیاز بنگاه‌ها از طریق ایجاد تنوع در منابع تأمین مالی مانند توسعه بازار سرمایه، تسهیل صدور اوراق بهادار توسط بخش خصوصی، گسترش استفاده از ابزارهای نوین تأمین مالی مانند لیزینگ و فاینانس، اوراق اجاره، اوراق بدهی و تشویق سرمایه‌گذاری خارجی،

❏ **تقویت بازار سرمایه:** تقویت بازار بورس کالا و اولویت پرداخت تسهیلات به بنگاه‌های اقتصادی که از طریق بورس کالا، مواد اولیه خود را خریداری می‌کنند.

❏ **تقویت زیرساخت‌های مالی:** تقویت زیرساخت‌ها شامل ایجاد نظام جامع اطلاعات، ارتقای نظام اعتبارسنجی، توسعه زیرساخت‌های بازار سرمایه و تسهیل فرآیندهای اداری.

❏ **تقویت نظارت بانک مرکزی:** تقویت جایگاه بانک مرکزی به عنوان نهادی مستقل با اجرای قانون جدید بانکداری اسلامی (قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران) از طریق استفاده از ابزارهای نظارتی و تنظیم‌گری مناسب برای اجرای صحیح سیاست‌های پولی کشور

❏ **اصلاح ساختار بودجه:** اصلاح نظام بودجه‌ریزی کشور شامل کاهش ناترازیها، کاهش فشار بر سیستم بانکی در قالب تسهیلات تکلیفی و پرداخت بدهی دولت به بانک‌ها

❏ **ایجاد و توسعه صندوق ضمانت تسهیلات بانکی در کشور و استان‌ها:** ایجاد و توسعه صندوق‌های ضمانت به منظور افزایش دسترسی به منابع مالی و کاهش ریسک اعتباری برای کسب و کارها و سرمایه‌گذاران

❏ **ترویج فرهنگ سرمایه‌گذاری:** ترویج فرهنگ سرمایه‌گذاری به عنوان یک ابزار کلیدی برای رشد اقتصادی و توسعه پایدار برای افزایش آگاهی عمومی و تشویق افراد به مشارکت در بازارهای مالی و پروژه‌های اقتصادی

❏ **تشویق بانک‌ها به ارائه خدمات الکترونیکی بانکی:** ترغیب مؤسسات مالی به توسعه و بهبود سیستم‌های دیجیتال به منظور راحتی و امنیت بیشتر مشتریان برای دسترسی به خدمات مالی و داشتن تجربه بهتری از بانکداری

ب) پیشنهاد‌های معطوف به سیاست‌های اصلاحی در سطح استان

با توجه به اینکه سهم عوامل استانی در ایجاد دشواری تأمین مالی از بانک‌ها نیز قابل توجه (۴۰ درصد) است، لذا تمرکز بر سیاست‌های اصلاحی در سطح استان، امری ضروری و فوری است. بر اساس نتایج به‌دست‌آمده در این گزارش و به‌منظور اصلاح وضعیت این مؤلفه در سطح استانی می‌توان اقدامات تکمیلی به شرح زیر را پیشنهاد داد:

❑ **تشویق به افتتاح حساب در استان:** طراحی مدلی جهت تشویق صنعتگران به انتقال حساب‌های بانکی خود به داخل استان و بر این اساس، صنعتگرانی که منابع بیشتری در استان دارند در اولویت پرداخت تسهیلات بانکی و اخذ مجوزها، تخصیص زمین و طرح‌های توسعه قرار گیرند.

❑ **توانمندسازی فعالان اقتصادی:** ارائه برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای در حوزه تأمین مالی برای ارتقای دانش و آگاهی فعالان اقتصادی.

❑ **ایجاد فرهنگ خوش‌حسابی:** ترویج فرهنگ تعهد به بازپرداخت تسهیلات بانکی برای کاهش مطالبات غیرجاری و افزایش منابع قابل تخصیص به بخش تولیدی.

❑ **تقویت کارگروه‌های استانی رفع موانع:** فعال نمودن کارگروه‌های استانی مرتبط با رفع مشکلات تأمین مالی کسب و کارها در زیرمجموعه استانداری‌ها و پیگیری اجرای مصوبات

❑ **اصلاح عملکرد بانک‌ها:** اصلاح برخی رفتارهای سلیقه‌ای بانک‌های استان از جمله اعمال شرایط سختگیرانه در ارزیابی و اعتبارسنجی متقاضیان اعم از درخواست صورت‌های مالی حسابرسی شده، در نظر گرفتن بدهی‌های قبلی، مطالبه وثایق سهل‌البیع و نیز برداشت مبالغ تسهیلات ما به ازای بدهی‌های قبلی، سپرده کردن بخشی از تسهیلات به عناوین مختلف همچون تأمین وثیقه، اعمال شرایط نامناسب برای بازپرداخت تسهیلات، طولانی شدن زمان رسیدگی به درخواست‌ها، هدایت جریان پرداخت تسهیلات به سوی مشتریان قدیمی و در مجموع عدم وحدت رویه بین بانک‌های عامل در استان در ارزیابی و بررسی درخواست متقاضیان اخذ تسهیلات.

❑ **ارائه برنامه‌های حمایتی:** حمایت از استارت‌آپ‌ها و پلتفرم‌های مالی نوآورانه برای فراهم‌سازی روش‌های جدید تأمین مالی، مانند سرمایه‌گذاری جمعی

❑ **توسعه نظام مشاوره:** ایجاد مراکز مشاوره در استان‌ها که بتوانند به کارآفرینان و مالکان کسب و کارها در زمینه جستجو و دریافت منابع مالی راهنمایی کنند.

❑ **ایجاد فرصت‌های عرضه خدمات:** ایجاد و توسعه بازارهای محلی و نمایشگاه‌ها و فراهم نمودن فرصت بهتر برای فروش محصولات و خدمات کسب و کارهای محلی، که می‌تواند جذب سرمایه و تأمین مالی را تسهیل کند.

❑ **توسعه شبکه‌های کسب و کار:** ایجاد رویدادهای شبکه‌سازی و معرفی کسب و کارهای استان به سرمایه‌گذاران و سایر افراد تأثیرگذار در حوزه تأمین مالی.

❑ **تقویت زنجیره‌های تأمین تولید:** حمایت از ایجاد خوشه‌های صنعتی که شناسایی نیازهای مشترک کسب و کارها را تسهیل کند و منجر به تأمین مالی مشترک شود.

❑ **توسعه بازار اوراق مشارکت استانی:** حمایت و تشویق به انتشار اوراق مشارکت در استان‌ها به منظور تأمین مالی پروژه‌های عمرانی و طرح‌ها اقتصادی تولیدی و خدماتی بخش خصوصی با رعایت ضوابط مربوط.

مؤسسه عالی آموزش و پژوهش مدیریت و برنامه ریزی

